

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In Epistolam Ad Hebraeos, Ioannis Oecolampadij,
explanationes, ut ex ore pr[a]elegantis except[a]e, per
quosdam ex auditoribus digest[a]e sunt**

Ökolampadius, Johannes

Argentorati, 1534

VD16 B 5199

Capvt VI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36048

rerum perfectos uocat, non perfectione uitę seu operum, sed scientię uel cognitionis. Quemadmodum & Ephes. 4. Donec perueniamus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filię Dei, in uirum perfectum, in mensurā ætatis plene adultę Christi, ut non amplius simus pueri, qui fluctuemus & circumferamur quouis uento doctrinę &c. Qui sensus & oculos mentis exercitatos habent in scriptura, possunt discernere inter bonum & malum, rem corpoream & spiritualem, iusticiam fidei & operum, legem & Euāgelium. Atqui in externis tantum sunt, illaq; sola curant & admirantur, nō habent sensus exercitatos, tales non facile subodorātur quid sub figura lateat mysterij.

CAPVT VI.

Quapropter omisso, qui in Christo rudes inchoat sermone, ad perfectionem feramur, non rursus fundamentū iaciētes pœnitentię ab operibus mortuis & fidei in Deū, baptismatum, doctrinę, ac manuum impositionis, & resurrectionis mortuorum, & iudicię æterni,

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

Adhuc pergit in excutiendo tempore Hebræorū, ut se parent ad capienda ardua ista mysteria, & relictis initijs pergant ad perfectionem, hoc est, perfectiorē Christi cognitionem sermonemque iustitiæ. Vocat autē initia sermonis Christi, sicut supra, preceptiones illas, quæ infirmioribus traduntur initia uel elementa, quales sunt de rebus externis, de suscipiendis sacramētis, & id genus alijs, quasi diceret, non amplius admo-
neo uos de his cęremonijs ac ritibus, quibus olim instituti estis, iam magis ardua tractanda ueniunt. Perfectionē, ut supra, cognitiōis intelligit.

Ritus olim
baptifando
sum,

Non rursus fundamentum iac. ¶ Qui olim baptifabantur, principio admonebantur penitentię agendę, deinde petebatur ab eis cōfessio fidei, postea lauabantur, & imponebātur eis manus cum contestatione resurrectiōis & iudicij æterni. Neque tamē, ut paulo ante diximus simpliciores, & qui ad perfectam cognitionem non dum penetrarāt ab istis cęremonijs exclusi sunt, sicut neque infantes fidelium. Et quamuis he uoces, renuntio, credo, manuum impositionem accipio, & his similia in baptifismo auditę, plus tamen in se pollicitę sunt, quàm re ipsa prestare possent iam initiatus, perfectam enim uitam & nouam indicant, quę per baptifimum p̄figuratur, ut quo Christus induitur & peccata abluuntur. βαπτισμῶν pluraliter dicit, iuxta morem Hebræorum, quibus multi baptifimi erāt, nobis

nobis unus est, sicut & unus Deus & una fides. Fieri tamen potest ut pluraliter dixerit baptis-
mi, eo quod tertio intingi solebant pueri, qua-
si diceret. Non loquor de puerilibus baptismis
& rebus, uel qualia solent ab ijs qui baptizantur
primo accipi. Perfectiora longe uos doceo. Ba-
ptismus in se habet mortem Christi, & Apосто-
lus disertè dicit se nihil nouisse præter Christum
& hunc crucifixum, utcumq; autē mira in bap-
tismo lateant mysteria, tamen nihilominus di-
cuntur eo tradi puerilia & lac. Nemo autem ea
propter hæc discat cōtemnere, sed pædagogia
ista ad altiora enitatur.

Atq; id faciemus, siquidem per-
miserit Deus.

Hoc est, relictis puerilibus istis, ad perfecti-
ora feramur, tractemusq; magis ardua, & adul-
tos nos propius spectantia. Et quia sibi ipsi ali-
quid arrogare plane hominis superbi est, com-
modum adiunxit: Siquidem Deus permiserit
Nihil enim possumus si gratia diuina nobis de-
sit. Discamus & nos hic humiliter de nobis ipsis
sentire, & agnoscere illum, ex quo sunt omnia.

Nam fieri nō potest, ut qui semel
fuerint illuminati, gustauerintq; do-
nū illud cœleste, & participes facti

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD
fuerint spiritus sancti, gustauerintque
bonum Dei uerbum, ac uirtutes fu-
turi sæculi, si prolabantur, denuo re-
nouentur per poenitentiam, ab inte-
gro crucifigentes sibimetipsis filium
Dei, & ludibrio exponentes.

Hoc loco multi sunt offensi, & hinc aufi fue-
runt abñcere Epistolam hanc tanquam minus
approbatã, eo quod Apostolus hic neget poe-
nitentiam. Vnde Nouatiani locum hunc pro se
adducebãt, dicentes quod baptizatis si denuo
in peccatũ prolabant, nulla cõdonatio superfit.
Similiter & Catabaptistæ hic delirant. Verũ il-
la omnia de Sacramẽto baptismatis exponẽda
sunt, ut qd nõ liceat repetere. Ambrosius libro
de poenitentia cap. 2. ne baptismus reiteretur, hæc
uerba Apostoli contra ipsos Nouatianos citat,
quẽ legisse forte nõ poenitebit. Nulli ubi Paulus
poenitentibus ueniã negauit, id quod inter multa
ipsius testimonia, unum exemplũ Corinthii
scortatoris satis comprobatur, quem ubi poeni-
tuisset tanto studio iubet recipi in Ecclesiam. Cer-
te septies in die cadit iustus, & resurgit. Alij de pec-
cato in spiritũ s. intelligunt, sed quomodo hoc
superioribus cohercat non uideo. Simplicius et-
go exponemus cum Ambrosio de sacramento
baptismi.

D. Ambro-
sio.

baptismi, nā ille honestis. nominibus solet appel-
lari. Dio. vocat hunc *μυστηρίου φωτισματος* id
est illuminationis sacramētū. Et ita illuminatos,
intelligimus baptizatos, Neq; statim necesse
est, ut baptizati illuminati sint spiritu sancto.
Supra audiuimus eos nondum ad mysteria re-
conditiora peruenisse. Veteres quia baptismus
illuminatio dictus est, prefigurare id uolebant,
quas præferabant, facibus: item gustus coele-
stis dictus, quod alij expresserunt porrectione
salis, alij mellis: Etia participiū spiritus sancti,
id quod chrismate seu oleo designare voluerūt.
Verū istas ceremonias ut nō probarim, ita nec
maximopere improbarim, si pie usurpent. Cer-
te scriptura nusquam eas adhibēdas docuit, nul-
la itaq; pietatis iactura omitent. Obserua quā
multis verbis *ωραφρασικως*, hoc est, circum-
scriptiue, baptizatos nobis notare uoluit, & pte
rea aliud nihil. Accumulat em ita beneficia Dei,
que fidelibus in baptismo dantur.

Ceremoniæ
heterū cir-
ca Baptis-
mum.

Si prolabantur] Nō opus renouari, inquit,
in pœnitentia, seu quod idem est, rebaptizari.
Neq; hæc mea solum est expositio, sed & aliorū
maxime patrū, qui nimirū diligentius hunc lo-
cum introspererunt. Quomodo autē, inquis,
verba hæc ad propositū faciunt? Optime, nā ap-
posite omnia coherent. Dicere uult. Agamne
uobiscū ut cū pueris: tradā uobis vsq; puerilia:
sed ut impossibile ut quis iterū baptizetur, ita

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

etiam impossibile ut quis iterum doceatur cum fructu his puerilibus. Doctrinam quidem possemus in medium afferre, sed sacramentum non concedimus alicui, & quare hoc?

Baptismus
quid significet.

Crucifigentes & ludibrio expo] Baptismus, significat mortem atq; crucem Christi. Rom:6. Quicūq; baptizati sumus in Christum Iesum, in mortem eius baptizati sumus. Sepulti igitur sumus vna cum illo per baptismum in mortē, & que sequuntur. Et Collos.2. Cōsepulti simulum illo per baptismum &c quibus omnibus nihil aliud uult dicere, quam quod baptismus sit figura mortis seu crucis Christi & sepelitionis. In eādem sententiā & ista hic dicuntur Et hic mos est scripturæ, religiosissime de sacramentis loqui. Quia vero baptismus mors seu crux Christi dicitur, ideo quando quis rebaptizatur, de eo dicitur, quod denuo crucifigat filium Dei, hoc est, non ostendat siue credat pro se crucifixum, & ita quantum in se est denuo crucifigit. Alioquin scimus Christum amplius non moriturum. Neq; enim mors illi ultra dominabitur. Romanorū.6. *παράδειγμα τιζοντας* id est traducences iterum in spectaculum, ut ab omnibus irrideatur. Idē verbum habes Mat.1. Porro quod addit: filium Dei, aperte habes filium Dei crucifixum, recte dicitur, Christus homo, etiam filius Dei, quia dictum, Sanctum quod nascetur, vocabitur filius Dei. Luce primo capite.

Filius Dei
crucifixus
recte dicitur.

Siquidem

Siquidem terra quę hymbre sepius in se uenientē combiberit, & progenuerit herbam accomodā eis opera quorum & colitur, recipit benedictionē à Deo: at quę produxerit spinas & tribulos, reproba est, & maledictioni confinis, cuius exitus huc tendit ut exuratur.

Comparatio aptissima est, quia Hebręorum erigit animos & ignauiam istam puerilem perstringit, cohortans eos ad piam sedulitatem. Comparat hic studiosum auditorem terrę fertili, & negligentem terrę sterili & maledictę. Parabolę Saluatoris Matth. 13. de semine, etiam aliquo modo huc faciunt. Vult autem. d. Nisi habeatis uberiores Christi cognitionem, non solum pueris similes estis, quibus lacte opus & rudimentis, sed & terrę sterili atq; maledictę, quę diu culta tamen usq; infrugifera permanet, tribulos pro frugibus producit, & nullam ad cultorem transmittit utilitatem. Certe terrā quę crebris pluuijs fœcundatur, fructum producere, ita & nos qui diu auditores fuerunt, profectum eruditionis & ingenij afferre decebit. Meministi opinor digressionis Apostoli, qua ardua dicitur

rū eos arrectioribus auribus efficere uult, a
deoque ad dignam se diligentiam reducere, quē
admodum diximus. Alludit autem pulchre
ad ea, quæ Genes. 1. de creatione germinum &
herbarum dicta sunt, & insuper etiam ad homi
nem cui dictum est: Terra es & in terrā conuer
teris. Homo carnalis, terra est & ea inculta, qui
quam diu non irrigatur superna & cœlesti plu
uia, tam diu manet aridus, nullosque spirituales
& Deo gratos fructus profert, sed tribulos &
fructus carnis, quæ sunt iniustitia, siue carnalia
opera, digna quæ excendantur & in gehennam
conijciantur. Nota obiter terræ non propriæ
esse ex se fructificare, benedictio namque Domi
ni & uerbum illius imperans producit ex ea fru
ctum. βοτάνην, herbam germinantem. Idem
uocabulum habetur Genes. 1. βλασκήσάτων ἢ γῆ
βοτάνηχόστis. ἐυθετοῦ, accommodam, bene po
sitam seu optime dispositam, hoc est, uberē her
bam & non sparsim germinantē, segetē densam.

Terra ex se
non fructi
ficat.

Ceterum persuasimus nobis de
uobis dilecti, quæ his sint meliora,
& cum salute coniuncta, tametsi sic
loquamur.

His uerbis aperit, quo cōsilio duriora uerba
orationi suæ immiscuerit. Sumo, inquit, hunc
modum loquendi propter uestrum commodū

voco quidē uospueros, steriles &c tamē nō itā male de uobis omnibus sentio, sed plane vos habeo pro benedictis domino, & regno Dei proximis, tamen excitandos tardiusculos uos duxi, idq; in uestrum cōmodū. Ita mitigare uoluit quæ austerius primo proposuerat, ne uideatur nihil in eis diuini agnoscere.

Non enim iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis uestri, & laboris ex charitate suscepti, quam exhibuistis erga nomē illius, qui ministrastis sanctis, & ministratis.

Video aliquos fructus & haud cōtēndos terre uestre, quos nō fecistis corā mūdo, tāquā illi placituri, sed in oculis Dei, cuius glorię vnice uos addixistis profecto op^o uestrū et labor quē ex charitate nō ficta suscepistis apud Deū nūq; intermorie. Quos fructus: Charitatis, inquā, erga fratres uestros, fideles, sanctos, quę certe indicū est uos esse filios Dei, cuius misericordię affectū etiā in uobis tanq; nō degeneres filij cupitis exprimere, idq; in malos pariter ac bonos in bonos & sanctos tamen præcipue tanquam in domesticos fidei, quibus merito primas debemus Sane non fecistis ut pharisæi facere solent

solent, qui in recte factis à se, laudem ab hominibus querāt, qua consecuta, mercedē acceperūt, uos nomini & gloriæ Dei studetis cum bene facitis, manet itaq; merces uestra. Eam olim Deus reddet in propatulo, potuissetis quidem in sæculo uiuere tanquam potentes, sed maluistis uiuere tanquam serui & abiecti, ut olim uos Dominus eueheret & exaltaret.

Cupimus autem ut unus quisq; uestrum idem præstet studiū ad plenam spei certitudinem, usq; ad perfectionem, ne sitis imbecilles, sed imitatores eorum, qui per fidem ac longanimitatem hereditatem accipiunt promissionis.

Dicit. Certus sum esse fructum bonum in uobis, qui hætenus tanto in studio sanctis ministrastis, nūc oramus ut tã in egregio charitatis opere, singuli perseueretis ad finem uitæ usq;, atq; ita certificemini de spe, quam habetis in uobis. Vult enim Deus ut (quemadmodum 2. Petri. 1. est) operã demus, ut uocationē & electionem nostram firmam efficiamus, quod sane nihil aliud est, quam ut declarem eã spem, quæ in nobis est per bona opera, & ut luceat lux nostra. Certe nemo unquã se fidelem, agnoscer, qui sibi tan

sibi tantū viuit, & nemini benefacit. Enitatur
itaq; ad plerophoriam fidei singuli, si recte habe
re velimus, & ad perfectionem contingere.

Nescitis imbecilles ¶ id est Languidi, segnes &
tardi ad audienda sublimiora ista mysteria, sed
imitemini sanctos patres, qui sola fide consecuti
sunt promissiones suas, & absq; ea nihil pror-
sus. Fidelibus enim Deus tantum pollicetur &
præstat, quod promittit, cum impijs vero nihil
cōmune habet. Vos igitur adhortor ut per fidē
ac expectationem longanimem resignati diuine
uoluntati patrum incedatis vestigijs, similesq; il-
lis in hoc sitis, id quod & mihi de omnibus vo-
bis polliceor, postquam ea fidei specimina erga
sanctos & electos Dei edere non defatigamini.

Deus em̄ pollicitus Abrahæ cū
non posset per quenquam maiore
iurare, iurauit per seipsum, dicens:
Nisi benedicens benedixero tibi, &
multiplicans multiplicauero te, atq;
ita cū longanimiter expectasset, con-
secutus est promissum.

Hæc pericope partim cohærent præmissis,
nempe imitatores eorū, qui per fidē & c̄ huius
hic singulare exemplum de Abraham inducit,
ut qui præ alijs excellenti fide & longanimitate
clarus

clarus, promissionū compos factus est: partim vero ad scopū totius epistolæ pertinet, & maxime ob dictum Psaltis: Iuravit Dominus & non poenitebit eum, tu es sacerdos in eternum secundum ordinē Melchisedec. Inde enī supra cœpit digredi, attentiores sibi paraturus auditorem nunc tandem ad institutū redit. Sensus est. Quia Christus iureiurando constitutus est sacerdos, tutissime illi cōfiditur, estō per patientiam morali qua ferēda sit, donec ingrediamur. Neq̄ enim meliores sumus Abraham. Ille si credidit Deo iurāti, et de promissionibus nō dubitavit, multo magis nos credamus & longanimes nos prestemus, tantum habentes sacerdotem.

Abrahę si-
bes et lōga
uitas.

De fide & lōganimitate Abrahę multa sunt in Genes. maxime. 12. cap. Cū iā esset annorū septuaginta quinq̄, & egrederetur è Haran audiuit promissionem hanc. Benedicens Benedicam te &c. Credidit Abraham Deo. Et deinde expectante illo semē, distulit Deus p̄missionem in centesimum ætatis ipsius annū, ita uiginti quinq̄ annis promissionem seminis firmiter persuasus expectauit, tandem natus est ei Isaac, quē adultum iam paratus fuit in holocaustum occidere, Genes. 22. Verum cum audiuit. Per metipsum iuravi, dicit Dominus: Eo quod fecisti uerbum hoc, & non pepercisti filio tuo dilecto propter me, nisi benedicens benedixero tibi, & multiplicans multiplicauero te &c. Verba iuxta LXX. sunt cita

sunt citata, non iuxta Hebr. ueritatem, quæ non habet, ἐὰν μὴ , nisi, quod est modus iurandi, quasi diceret, nisi fecero, hoc & illud mihi eueniat. Potes tamen ἐὰν μὴ , exponere, profecto. Quid per benedicere intelligat, ipse per expositionem aperit cum dicit & multiplicans multiplicauero te &c. Post natum autem Isaac, uixit. 75. misitq; filios in orientem, ancillam cum ismaële eiecit, Isaacq; retinuit. Sicque promissionē sensim impleri uidit, non tamen perfecte in carnalibus filijs, sed in Christo benedicto semine adimplendā cognouit. Explanat nunc fusius rationem iuramenti.

Nā homines quidē per eū iurāt qui sit maior, atque ἴisdem omnis cōtrouersię finis est, si intercedat iurandi confirmatio. Qua in re Deus cū eximie uellet heredibus promissionis ostendere firmitatē consilij sui, interposuit iusiurandū, uti per duas res imutabiles, in quibus fieri nō posset, ut mētiretur Deus ualidam cōsolationē haberemus, qui huc confugimus, ut potiamur propo sita spe.

Rationera

Rationem hanc ex vulgi consuetudine adducere voluit. Homines enim, cum sibi inuicē animos peruidere atq; introspicere nō possunt, nūquam satis certi de illis sibi videntur, nisi accedat iuramentum, nomēq; Dei inuocetur. Dirēpturi itaq; lites, per longe superiorem se Deum iurant, hocq; honoris illi deferunt, ut qui, cum scrutetur corda & renes, perdatq; omnes loquētes mēdaciū, nō sit inultū pmissur⁹ nomē suū in uanum assumi. Deus itaq; electis consilij sui firmitatem & immutabilem sententiam excellentissime declaraturus, infirmitati nostrę attemperare se uoluit, quo prōprios ad credendū illi efficeremur, in eo quod non tantum promisit, sed & iuramēto promissum confirmauit, & iste sunt duę res immutabiles, de quibus hic sermo est. Iam quemadmodū impossibile est ut Deus ipsissima veritas fallere in promissis possit, ita etiam in iuramento interposito mentiri nunquā potest: & hoc si apud homines dubium tollit, multo magis apud Deum. Quomodo ergo nō habeamus validam consolationem nos potituros olim esse requie & proposita spē? Spes, pro re sperata hic ponitur, sicut & ad Tit. cap. 2. Expectantes beatam illam spem &c.

De iure iurando.

Porro locus hic est contra Catabaptistas, qui volunt omnino non esse iurandū, citantes pro se illud Christi, Math. 5. Ne iuretis omnino, neq; per cœlū, quia thronus Dei est &c. Verū quia
hichabe

hic habemus Deum iurasse, forte non abre fuerit paucis iuramenti rationem expendere, ne simplici lectori fuci isti imponant. Quod per se malum non est, certe Christus prohibere neq; potuit, neq; debuit unquam, nam non uenit soluere legem, sed adimplere. Iam iuramentum per se nunquam fuit malum. Iurauit enim Deus ipse atq; adeo Israëlitis in suo nomine iurare precepit, quia uero malum neq; Deo tribui, neq; qd alios doceat recte dici potest, reliquum est ut iurare per se malū non sit, & ita haud quaquam prohibitum. Verum obijcis hic, Christus dicit. Ne iuretis omnino. Respondeo. Christus nō uoluit simpliciter & per se iuramentum prohibere, ut dixi, puta rem non malam, sed per accidens & propter abusum, qui tum per pharisæos inductus fuit. Certe prauum affectū, imposturā & leuitatem mendacio coniunctā ex cordibus illorum eximere uoluit, quæ iam diutina assuetudine pro peccato non habebantur. Et sicut incendium gehennæ non est in dictione fatui, sed in rancore & contemptu mentis erga fratrem, ita nec in iuramento per se peccatum, nisi accedat prauum & fallax cor. Nam Christus ipse Apostolos, fatuos & stultos appellat, quemadmodum & Paulus suos Galatas, quos tamen peccati nemo pius arguet. Ad hæc quoties quæ so in gminat, Amen amen, & Paulus, Testis est mihi Deus, quæ sane iurantium uoces sunt. Vis sci

Denter. 64
Hiere. 5.
Psal. 63.

Obiectio
prima.

K

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

re quid iuramentum deprauet & Deo detestabile faciat? neglectus ueritatis, iustitiæ, iudicij & misericordiæ. Vbi ergo hæc salua sunt, iuramentum tã abest ut peccatum dicatur, ut etiã Deo, res momenti alicuius in suo nomine confirmare, honori & glorię sit.

Obiectio
altera.

Obiiciunt rursum, Deus futura nouit, & unus potest prestare quod iurat, ergo illi iurare licet, Tu uero non potes, ideo nec iurare tibi licet. Respondeo. In iureiurando non requiritur qualis animus tuus post aliquot annos futurus sit, sed qualis nunc sit, an fallere uelit nec ne. In externis quidem libertas quędam nobis a Deo est, ut se deas, ambules, dormias, ubi uelis, at mentis mutationē sibi soli Deus reseruat, quomodo autē non fateris libenter in gloriam Dei, quale cor tuum & uoluntas in presenti constituta sit, de futuro enim nō est questio. Hinc opinor clare uides, quã nihil hoc sit, quo miseri isti hætenus tam peruicaciter innixi sunt. Libenter quidem fateor beatiores nos fore, si iure iurãdo nihil opus sit, ut circa quod mali quippiam uerferetur, puta infirmitas & incredulitas eorum, propter quos illud suscipitur. Attamen bonum per se, nunquã propter accidens & uicinũ malum recte damnabitur. Verum ista aliã tractata sunt, pergamus in instituto.

Quam uelut ancoram tenemus
animã,

animæ, tum tutam, tum firmam, & introeuntem usque ad ea, quæ sunt intra uelum, ubi præcursor pro nobis ingressus est Iesus, iuxta ordinem Melchisedec, pontifex factus in æternum.

Articulum *lw*, quidam referunt ad spem, ego potius ad consolationem referendum puto, ut sit sensus. Illa consolatio cordis nostri, quam accepimus ex diuinis promissionibus, ad quas uera fiducia confugimus, animæ nostræ est uelut Cōsolatio
ancora ani
mæ. ancora, refugium, & id quo tuto initemur. Ita spiritus s. obliquitur corda nostra, & est nobis arabo & pignus æternæ uitæ & salutis, ex hoc enim est, quod Deum, patrem inuocare possumus. Sicut qui tempore tempestatis missa ancora, certi de quiete & statione nauis sunt. Ita nos spe & consolatione, quam habemus in hac erum nosa uita, & plena undique periculis, ancoram in cœlum immittimus, certi, ne portas quidem inferorum nobis præualere posse. Pij & fideles in terra non habitant, esto adhuc in ea sint, conuersatio enim eorum in cœlis, ubi quia thesaurum suum sciunt, habent & cor suum. Nauis quando peruenit ad littus, in mari quidem adhuc est, sed extra periculum, Ita & nos si credimus certi sumus

K 2

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

mus de salute, trāsiuimus em̄ de morte ad uitā.

Introentem usq; ad ea, quæ sunt ¶ Id est. que penerrat coelos ipsos. Est autem periphraſis cœli, sumpta similitudine à templo Hierosolymitano, in quo sanctum sanctorum, utpote habitaculum Dei distinguebatur ab alia parte templi cortina uel uelo.

Præcurſor
noſter Chri-
ſtus.

Vbi præcurſor pro nobis. ¶ Hoc modo Deus ſpeni noſtrā confirmauit, ut tuto nos illi poſſimus cōfidere. Chriſtus primogenitus ex mortuis, præcurſor noſter, præceſſit, non ſui, ſed noſtri cauſa, iam præcurſor, alicuius præcurſor ſi opus eſt, ergo ſubſequemur & nos. Quia ubi caput, ibi etiam non deerunt membra, prior ipſe ingreſſus eſt in cœlum, ut non dubitemus & nos eò peruenturos, cœlos que penetraturos. Chriſtus em̄ pontifex noſter in æternū, ſemper intercedit pro nobis, cuius dignitas ita uiget & efficax eſt apud patrem, ut omnibus credētibus ad ſalutem ſufficere abunde poſſit.

CAPVT VII.

Summa
prædicatōrū

Haſtenus conatus eſt Apoſtolus perſuadere Hebræos, ut Chriſto credāt, in q; fide eius cōſtāter perſeuerant. Vtitur autem ad hoc tribus locis: primum à dignitate Chriſti, ut qui Prophe- tis & angelis ipſis longe præferatur, Deinde à periculo, quod grauius contemptoribus Chriſti, quàm legis imminet, Poſtremo à maiore utilitate